

תאריך עדכון: 28.4.2020

שם ומספר הקורס: בית המגורים בארץ-ישראל לאורך ההיסטוריה: בין פונקציונאליות לאידיאולוגיה

16-545-01

סוג הקורס: הרצאה

היקף שעות: 1 ש"ש

מסטר: א'

שנת לימודים: תשפ"א

אתר הקורס באינטרנט: [/http://lemida.biu.ac.il](http://lemida.biu.ac.il)

א. מטרת הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):
הקורס יעסוק בבתי מגורים בארץ-ישראל לאורך ההיסטוריה, החל מתקופת הברזל ועד העת החדשה. במהלך הקורס נציג את טיפוסים הבתים השונים שרווחו בארץ-ישראל בתקופה זו בהקשר החברתי וההיסטורי של כל תקופה ותקופה.
בית המגורים מהווה יצירה ארכיטקטונית לא טבעית שנועדה ליצור גבולות מלאכותיים בטבע, אולם סוג הגבולות ואופיים הינו תלוי תרבות, ולכן מטרת הקורס היא לנסות ולהבין את האופי הארכיטקטוני של המבנה על רקע האופי התרבותי של האוכלוסייה שיצרה אותו.

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)
הקורס יכלול סקירה של בתי מגורים בארץ-ישראל בתקופות שונות, החל מתקופת הברזל ועד לעת החדשה. נעמוד על המרכיבים השונים של בתי המגורים: נעמוד על השווה והשונה בין צורות הבתים השונות, ונבחן את ההשפעות התרבותיות הנגזרות מהבדלים אלו.

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)

- הרצאה פרונטלית
- הקרנת מצגות מחשב בתכנת Power Point
- שימוש במערכת Moodle

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת
1	מבוא: בניה עגולה ובנייה אורתוגונאלית	

Hillier and Hanson, <i>The Social Logic of Space</i>	ניתוח ארכיטקטוני	2
פאוסט, החברה הישראלית	בית ארבעת המרחבים בתקופת הברזל	3
Nevett, <i>House and Society in the Ancient Greek World</i>	- בית המגורים היווני - משמעות הארכיטקטורה בבית הגורים היווני	4
Ellis, <i>Roman Housing</i>	בית המגורים הרומי	5
Clarke, <i>The Houses of Roman Italy</i>	משמעות הארכיטקטורה והעיטורים בבית הגורים הרומי	6
Dunbabin, <i>The Roman Banquet</i>	הטרקלין בבית המגורים הרומי	7
הירשפלד, בית המגורים	טיפולוגיה של בתי מגורים בארץ-ישראל בתקופה הרומית	8
	משמעות הארכיטקטורה של בתי מגורים בארץ-ישראל בתקופה הרומית	9
פאוסט וברוך, בית הכנסת והחברה היהודית	- חלקי הבית – הממצא הארכיאולוגי ומקורות חז"ל - ריבוד חברתי	10
	בתי מגורים בארץ-ישראל בתקופה הביזנטית	11
פוקס, הבית הערבי	הבית הערבי הארץ-ישראלי	12
חיוטין, אדריכלות החברה האוטופית	בתי מגורים בקיבוץ, מושב ובמושב העובדים	13

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם: אין

חובות / דרישות / מטלות:

- קריאת חובה
- השתתפות פעילה
- בחינה

מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר):
מבחן (100%)

ד. ביבליוגרפיה: (חובה/רשות)

1. אדלשטיין, ג', תשנ"ד, "וילה רומית בעין יעל", **קדמוניות**, 103-104, עמ' 114-119.
2. ברוך א', "הטרקלין בממצא הארכיאולוגי ובמקורות חז"ל", **ירושלים וארץ-ישראל**, 10-11 (תשע"ח) עמ' 291-321.
3. דר ש', "הזיקה בין מבנה-המגורים ובין המשפחה בארץ-ישראל מאז תקופת המקרא ועד תקופת התלמוד", **ארץ-ישראל**, כה תשנ"ו, עמ' 151-174.
4. הירשפלד י', **בית המגורים הארץ-ישראלי**, ירושלים תשמ"ז.
5. הירשפלד, י', "שינויים בדפוסי ההתיישבות של האוכלוסייה היהודית הכפרית לפני המרידות ברומאים ואחריהן", **קתדרה**, 80 (תשנ"ו), עמ' 3-18.
6. הירשפלד י', "קומראן בתקופת בית שני – הערכה מחודשת", **קתדרה**, 109 (תשס"ד), עמ' 5-50.
7. וייס ז', "בין פגניזם ליהדות: לזיהויים של תושבי בית דיוניסוס בציפורי הרומית", **קתדרה**, 99 (תשס"א), עמ' 7-26.
8. חיוטין ב' וחיוטין מ', **אדריכלות החברה האוטופית**, ירושלים תש"ע.
9. טל, א', **הארכיאולוגיה של ארץ-ישראל בתקופה ההלניסטית: בין מסורת לחידוש**, ירושלים תשס"ז.
10. ספראי, ז', **הקהילה היהודית בארץ ישראל בתקופת המשנה והתלמוד**, ירושלים תשנ"ה.
11. פאוסט, א', **החברה הישראלית בתקופת המלוכה: מבט ארכיאולוגי**, ירושלים תשס"ה.
12. פאוסט, א', וברוך, א', "בית הכנסת והקהילה היהודית בתקופת המשנה והתלמוד: מימון הקמתם ותחזוקתם של בתי כנסת כמנגנון משווה", **קתדרה**, 116 (תשס"ה), עמ' 49-66.
13. פוקס ר', "הבית הערבי הארץ-ישראלי: עיון מחודש", **קתדרה**, 89 (תשנ"ט) עמ' 83-126; 90 (תשנ"ט) עמ' 53-86.
14. Allison, P.M., 1992, "The Relationship between Wall-Decoration and Room-Type in Pompeian Houses: A Case Study of the Della Caccia Antica", *JRA*, pp. 235-249.
15. Cahill, N., *Household and City Organization at Olynthus*, New Haven and London 2002.
16. Clarke J.R., *The Houses of Roman Italy (100 B.C - A.D. 250) - Ritual, Space, and Decoration*, Oxford 1991
17. Dikmann, J.A., "The Peristyle and the Transformation of Domestic Space in Hellenistic Pompeii", in: R. Laurence and A. Wallace-Hadrill (eds.), *Domestic Space in the Roman World: Pompeii and Beyond*, Portsmouth 1977, pp. 121-136.

18. Dunbabin, K.M.D., *The Roman Banquet: Images of Conviviality*, Cambridge 2003.
19. Dwyer, E., "The Pompeian Atrium House in Theory and in Practice", in: E. Gazda (ed.), *Roman Art in the Private Sphere*, Ann Arbor 1991, pp. 25-48.
20. Ellis, S.P., *Roman Housing*, London 2000.
21. Grahame, M., *Reading Space: Social Interaction and Identity in the Houses of Roman Pompeii* (BAR 886), Oxford 2000.
22. Hales, S., *The Roman House and Social Identity*, Cambridge 2003.
23. Hillier, B., and Hanson, J., *The Social Logic of Space*, Cambridge 1984.
24. Nevett, L.C., *House and Society in the Ancient Greek World*, Cambridge 1999.
25. Regev, E., "Access analysis of Khirbet Qumran: reading spatial organization and social boundaries", *BASOR*, 355 (2009), 85-99.
26. Rozenberg, S., "The Wall Painting in Herod's Palace at Jericho", in: E. Netzer (ed.), *Hasmonean and Herodian Palaces at Jericho*, Jerusalem 2008, pp. 475-521.
27. Talgam R. and Weiss Z., *The Mosaics of the House of Dionysos at Sepphoris* (*Qedem 44*), Jerusalem 2004.
28. Wallace-Hadrill, A., *Houses and Society in Pompeii and Herculaneum*, Princeton 1996.

ספרי הלימוד (textbooks) וספרי עזר נוספים:

חומר מחייב למבחנים:

קריאת חובה מהרשימה הביבליוגרפית: מס' 1, 6, 11, 23.

The Domestic Architecture in Land of Israel during the History: Between
Functionalism and Ideology